

सखिदशः, पुं, सन्दःशः । सांङ्गादि इति भाषा ।
यथा,—

“पायसं कृपराच्छांगं देवानानि च यानि वै ।
भुक्तानि यैरसंकृत्य तेषामन्वाणि पापिनाम् ॥
निपातितानां भृष्टे उद्धृताक्षि निरोक्षताम् ।
सखिदशैरपक्वन्तं नरैर्याम्यैर्भुं खात्ततः ॥”

इति मार्कण्डेयपुराणे १४ अध्यायः ॥

सखीनं, स्त्री, खगगतिक्रिया । इत्यमरः ॥ खगानां
पक्षिणां गतौ स्थानान्तरसंचारे एताः क्रियाः
व्यापाराः । कास्ता इत्याह प्रथमडीनं उड्डय-
नाय क्रमबन्धः । ऊर्ध्वं डीनं उड्डयनं विद्यमानम्
संगतं डीनं सखीनं वृक्षादौ पतनमिति ।
यथक् पृथक् पक्षिगतिक्रियासु प्रडीनं सङ्गत-
गमनमित्यन्वयः । ओ डो ड य गतौ डोड च
नभोगतौ भावे क्तः सुखाद्योदिति नत्वम् ।
इति भरतः ॥

सततं, स्त्री, (सन्तन्यते स्मेति । सं + तन + क्तः ।
समो वा द्धितततयोरिति पक्षे मलोपः ।) निर-
न्तरक्रिया । तद्वति, त्रि । इत्यमरः ॥ तत्पथ्यायः
अनवरतशब्दे नित्यशब्दे च द्रष्टव्यः । अपि च ।
“सतते त्वनवरतानारताश्चान्तसन्ततम् ।
प्रसक्तासक्तनित्याजसान्हाविरतानिशम् ॥”

इति जटाधरः ॥

(यथा, मनुः । ४ । २२ ।

“एतानिक महायज्ञान् यज्ञशास्त्रविदो जनाः ।
अनीहमानाः सततमिन्द्रियेष्वेव जुह्वति ॥”
सतत्त्वं, स्त्री, स्वभावः । इति हेमचन्द्रः ॥ ६ । १३ ॥
सतकां, त्रि, तर्कण सह वत्तमानः । सावधानः ।
इति लोकप्रसिद्धः ॥

सतानन्दः, पुं, गौतमसुनिपुत्रः । स च जनकराज-
पुरोहितः । इति शब्दरत्नावली ॥

सतिः, स्त्री, (सनु दाने + क्तिच् । “सनः क्तिचि
लोपश्चास्यान्तरस्याम् ॥” ६ । ४ । ४५ । इति
नलोपः ।) दानम् । अवसानम् । इति साति-
शब्दटीकायां भरतः ।

रुती, स्त्री, (अस्तीति । अस् + शब् । उगित्वात्
ङीप् ।) दुर्गा । साध्वी । इति मेदिनी ।
(यथा, कुमारः । १ । २१ ।

“सती सती योगविष्टदेहा
तां जन्मने शैलबधूं प्रदेपे ॥”)

सौराष्ट्रशक्तिका । इति हेमचन्द्रः ॥ दानम् ।
अवसानम् । इति नानार्थसातिशब्दटीकायां
भरतः ॥ * ॥ स्थानविशेषे सत्यष्टोत्तरशत-
नामानि यथा,—

देश्यवाच ।

“सर्वंगा सर्वभूतेषु द्रष्टव्या सर्वतो भुवि ।
ससलीकेषु यत्किञ्चिद्रहितं न मया विना ॥
तत्रापि येषु स्थानेषु द्रष्टव्याः सिद्धिमौपमुभिः ।
स्मत्तन्व्या भूतिकामैर्वा ता वक्ष्यामि प्रयत्नतः ॥
वाराणस्यां लिखलाक्षौ नेमिषे लिङ्गधारिणौ ।
प्रयागे ललिता देवो कामुका गन्धेमादने ॥
मानसे कुमुदा नाम विश्वकाया तथेश्वरे ।

गोमन्ते गोमती नाम मन्दरे कामचारिणी ॥
मदोक्तटा चैत्रये जयन्ती हस्तिनापुरे ।
कान्यकुब्जे तथा गौरौ रक्षा मलयपर्वते ॥
एकाम्रके कीर्तिमती विश्वां विश्वेश्वरे विदुः ।
पुष्करे पुरुहतेतिः केदारो मार्गदायिनी ॥
नन्दा हिमवतः पृष्ठे गोकर्णे भद्रकर्णिका ।
स्थानेश्वरे भवानी तु विल्बके विल्बपत्रिका ॥
श्रीशैले माधवी नाम भद्रा भद्रेश्वरे तथा ।
जया वराहशैले तु कमला कमलालये ॥
रुद्रकोट्यान्तु रुद्राणो काली कालेश्वरे तथा ।
महालिङ्गे तु कपिला साकोटो कमलेश्वरो ॥”
अत्र कपिलाश्वरा इति च पाठः ।

“शालग्रामे महादेवौ शिवलिङ्गे जगप्रिया ।
मायापूर्थां कुमारी तु सन्ताने ललिता तथा ॥
उत्पलाक्षौ सहस्राक्षे हिरण्याक्षे महोत्पला ।
गयायां मङ्गला नाम विमला पुरुषोत्तमे ॥
विपाशायामघोराक्षी पाटला पुण्ड्रवर्धने ।
नारायणी सुपार्श्वे तु त्रिकूटे रुद्रसुन्दरी ॥
विपुले विपुला नाम कल्याणी मलयाचले ।
कौटवी कौटितोर्थेषु सुगन्धा माधवे वने ॥
गोदाश्रमे त्रिसन्ध्या तु गङ्गाहारे रतिप्रिया ।
शिवकुण्डे शिवानन्दा नन्दिनी देविकातटे ॥
रुक्मिणी हारवत्यान्तु राधा हुन्दावने वने ।
देवकी मथुरायान्तु पाताले परमेश्वरी ॥
चित्रकूटे तथा सौता विन्धेय विश्वाधिवासिनी
सङ्घट्टारे करौरा तु हरिश्चन्द्रे तु चन्द्रिका ॥
रमशा रामतीर्थे तु यमुनायां मृगावती ।
करवीरे महालक्ष्मणमादेवौ विनायके ॥
अभयेश्वरतीर्थे तु अमृता विन्ध्याकन्दरे ॥”
उष्णतीर्थेत्यत्र अश्वतीर्थेति च पाठः ।

“माण्डव्ये माण्डवी नाम स्वाहा माण्डेश्वरे
पुरे ।
कृगलाण्डे प्रचण्डा तु चण्डिकामरकरणके ॥
सोमेश्वरे वरारोहा प्रभावे पुष्करावती ।
देवमाता सरस्वत्यां पारा पारातटे भता ॥
महालये महाभागा पयोष्णां पिङ्गलेश्वरी ।
सिंहिका कृतशीचे तु कार्तिकेये तु शङ्करौ ॥
उत्पलावत्तके लाला सुभद्रा शोणसङ्गमे ।
महासिद्धवने लक्ष्मीरनङ्गा भरताश्रमे ॥
जालेश्वरे विश्वमुखी तारा किष्किन्धपर्वते ।
देवदारुवने पुष्टिमंघा काश्मीरमण्डले ॥
भीमादेवौ हिमाद्री च तुष्टिवंशेश्वरे तथा ।
कपालमोचने शुद्धिमाया कायावरोहणे ॥
शङ्कोच्चाने धनिर्नाम धृतिः पिण्डारके तथा ।
काला तु चन्द्रभागायामच्छोदे शिवचारिणी ।
वेण्वायाममृता नाम वदथ्यां वर्धसो तथा ।
श्रीसधौ चोत्तरश्वरी कुशहोषि कुशोदका ।
मन्मथा झैरकुटे तु कुमुदे सत्यवादिनी ॥* ॥
अश्वत्ये वन्दगीया तु निधिवैश्वर्याजये ।
गायत्री वेदवदने परञ्जती शिवसन्निधौ ॥
देवलोकं तथेन्द्राणो ब्रह्मास्थेषु सरस्वती ।

सूर्यविम्बे प्रभा नान मातृणां वेण्वावी तथा ॥
अरुन्धती सतीनान्तु रामाह च तिलोत्तमा ।
चित्रे ब्रह्मकला नाम शक्तिः सर्वशरीरिणाम् ॥
एतद्गुह्यतः प्रोक्तं नामाष्टशतसुत्तमम् ।
अष्टोत्तरश्व तीर्थानां शतमेतदुदाहृतम् ।
यः पठेच्छृणुयाद्वापि सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥
एषु तीर्थेषु यः कृत्वा स्नानं पश्यति मानवः ।
सर्वपापविनिर्मुक्तः कल्पं शिवपुरे वसेत् ॥
यस्तु मत्परमः कालं करोत्येतेषु मानवः ।
स भिक्षा ब्रह्मसदनं पदमभ्येति शाङ्करम् ॥
नामाष्टशतकं यस्तु श्रावयेच्छिवसन्निधौ ।
दत्तौयायामथाष्टभ्यां बहुपुत्री भवेन्नरः ॥
गोदाने श्रावकाले वा अरुन्धहनि वा पुनः ।
देवार्चनविधौ विद्वान् पठन् ब्रह्माधिगच्छति ॥
एवं वदन्ती सा तत्र ददाद्वाकानमात्मना ।
स्वायम्भुवेऽपि काले च दत्तप्राप्ततसोऽभवत् ॥
पावर्तौ चाभवद्देवी शिवदेहाङ्गधारिणी ।
मेनागर्भसमुत्पन्ना भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥
अरुन्धती जपन्त्येतत्तदात्मा योगमुत्तमम् ।
पुरुरवाश्च राजपिर्लोकेषु जयतामगात् ॥
ययातिः पुत्रलाभन्तु धनलाभन्तु भार्गवः ।
तथान्ये देवदेव्याश्च ब्राह्मणाः क्षत्रियास्तथा ।
वैश्याः शूद्राश्च बहवः सिद्धिमौयुर्यथेप्सिताम् ॥
यत्नेतस्त्रिंशत् तिष्ठेत् पूज्यते देवसन्निधौ ।
न तत्र शोकदौर्गत्यं कदाचिदपि जायते ॥”

इति मत्स्यपुराणे १३ अध्यायः ॥* ॥

सावित्री । यथा,—

यम उवाच ।

“सावित्रीवरदानेन त्वं सावित्रीकला सती ।
प्राप्ता पुरा भूयता च तपसा तस्मत्ता श्रमे ॥
यथा श्रीः श्रोतः क्रोडे भवानीव भवोरसि ।
सौभाग्या सुप्रिया त्वञ्च भव सत्यवति प्रिये ॥”
इति ब्रह्मवैवर्ते प्रकृतिखण्डे २४ अध्यायः ॥* ॥
विद्यमाना । (यथा,—

“तथा समञ्चं दृष्ट्वा मनोभवं
पिनाकिना भग्ममनोरथा सती ।
निनिन्द रूपं हृदयेन पार्वती
प्रियेषु सौभाग्यफला हि चारुता ॥”

इति कुमारसम्भवे । ५ । १२ ॥)

सतीनः, पुं, वंशः । इति शब्दमाला ॥ सतीलकः ।
इत्यमरटीकायां भरतः ॥ (यथा, सुश्रुते । १ । ४६ ।
“हरेणवः सतीनाश्च विज्ञेया बहवश्चंसः ॥” * ॥
स्त्री, जलम् । इति निर्घण्टुः । १ । १२ ॥)
सतीनकः, पुं, (सतीन एव । स्वायं कन् ।) सती-
लकः । इत्यमरटीका ॥

सतीर्थः, पुं, (समानस्तीर्थे गुरुयस्य । समानस्य
सः ।) परस्परैकगुरुशिष्यः । इति शब्दरत्ना-
वली ॥

पत्नीर्थः, पुं, (समाने तीर्थे वासीति । “समान-
तीर्थे वासो ।” ४ । ४ । २०० । इति यत् । “तीर्थे
ये ॥” ६ । ३ । ८० । इति समानस्य सः ।)
परस्परैकगुरुशिष्यः । इत्यमरः ॥ एकोऽभिर्भो